

Mirant endavant

***Als cent anys de la Secció Filològica
i als 25 del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana***

Fundació Congrés de Cultura Catalana

Barcelona, 26 d'octubre de 2011

Centanys
19112011 Secció Filològica

2011 l'any de la paraula viva

Una commemoració per a mirar endavant?

- ▶ No hi ha cap contradicció, sinó al contrari:
- ▶ Una commemoració no es pot limitar mai a mirar enrere. Sobretot ha de servir per a comprendre i renovar el sentit inicial d'allò que es commemora.
- ▶ I encara amb més motiu si es fa en el marc d'aquesta Fundació Congrés de Cultura Catalana, que sorgeix del procés més rellevant i exitós de configuració d'un projecte comú entre totes les terres de llengua i cultura catalanes.
- ▶ La nostra societat es troba de nou en un moment crucial, en què necessita definir un projecte àmpliament compartit.

Coincidència amb altres commemoracions

- ▶ 25 anys del Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1986)
 - ▶ Un amplíssim balanç de la situació de la llengua als inicis del període democràtic –encara vigent
 - ▶ Resolucions de cara al futur immediat
- ▶ I encara d'altres:
 - ▶ 10 anys de la creació del [Cercle XXI](#)
 - ▶ Posicionament crític davant dels temes crucials
 - ▶ 15 anys de la [Declaració Universal de Drets Lingüístics](#) (Barcelona, 1996)
 - ▶ Bases plenament vigents per a la sostenibilitat equitativa de la diversitat lingüística mundial
 - ▶ 50 anys d'Òmnium Cultural...

El sentit del nostre centenari

- ▶ Difondre una clara comprensió del moment inicial:
 - ▶ La visió de futur que va portar a la constitució d'una institució normativa capaç de fer del català una llengua europea moderna.
 - ▶ Valorar la transcendència social de la codificació normativa que hem heretat dels nostres predecessors.
- ▶ I sobretot, projectar cap al futur les funcions de la Secció Filològica:
 - ▶ Promoure l'actualització del llegat lingüístic que hem rebut.
 - ▶ Contribuir en el context actual a construir el futur de plenitud lingüística que podem i volem aconseguir.

Guió d'aquesta presentació

- ▶ La visió inicial i les claus de l'èxit
- ▶ La Secció Filològica: funcions i organització
 - ▶ L'orientació normativa
 - ▶ La recerca
 - ▶ El seguiment de la situació sociolingüística
- ▶ Un centenari obert a la societat i projectat al futur

La visió inicial i les claus de l'èxit

Els inicis, ara fa cent anys

- ▶ 14 de febrer de 1911
 - ▶ Enric Prat de la Riba, que havia creat [l'Institut d'Estudis Catalans](#) el 1907, aprova la [creació](#) en el seu si de la Secció de Ciències i de la **Secció Filològica** com a acadèmia de la llengua.
- ▶ 9 de maig de 1911
 - ▶ Es reuneix per primera vegada [la nova Secció](#):
 - ▶ Antoni M. Alcover, president; Pompeu Fabra, Àngel Guimerà, Joan Maragall, Josep Carner, Lluís Segalà i Frederic Clascar.

Per què va tenir èxit la codificació normativa tan sols en uns 20 anys?

- ▶ L'impuls de profundes transformacions socials i culturals iniciades el s. XIX:
 - ▶ La revolució industrial, burgesia, romanticisme, redescobriments de l'esplendor medieval...
 - ▶ La Renaixença: voluntat de situar la cultura catalana en peu d'igualtat amb les altres cultures modernes.
- ▶ Una lúcida conjunció d'esforços, que sabé orientar aquelles grans transformacions:
 - ▶ La implicació de tots els territoris de llengua catalana que va promoure sobretot Alcover.
 - ▶ La clara voluntat de fer una codificació normativa sistemàtica i moderna, que promogué *l'Avenç* i realitzà sobretot Fabra.
 - ▶ El suport institucional inequívoc i constant d'un estadista com Prat de la Riba.

Alcover i Fabra:

dues figures clau complementàries

- ▶ En ells dos hem centrat els actes inicials del centenari
- ▶ Cal superar definitivament l'absurda contraposició que es fa a vegades entre els dos grans artífexs de la recuperació lingüística: l'impuls de la variació i la codificació sistemàtica es complementen.
- ▶ Volem facilitar l'accés a la seva obra:

Portal Antoni M. Alcover

- Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana
- Dietaris dels viatges
- Quaderns de camp
- La flexió verbal (mapes i àudio)
- Diccionari Alcover-Moll

Obres Completes de Fabra

(ed. J. Sola & J. Mir)

- Volum 7:
Totes les Converses filològiques
en línia
(un miler d'articles indexats)

Accés a aquests i altres recursos lingüístics des del web de l'IEC

Destaquem...

Pompeu Fabra Obres completes
vol. 7
Converses filològiques de Pompeu Fabra (Obres completes, volum 7)

Antoni M. Alcover
Portal Antoni M. Alcover

Albert Jané i Ross
Recull d'articles d'Albert Jané

Aina Moll i Mongeló
Recull d'articles d'Aina Moll

Institut d'Estudis Catalans
Institut d'Estudis Catalans. Carrer del Carme, 47; 08001 Barcelona.

Ara som a l'equador de l'any del centenari

- ▶ Actes inaugurals a Palma (4 d'abril) i Barcelona (14 d'abril)
- ▶ La setmana passada (20 d'octubre) amb els actes inaugurals a València i Alcoi vam iniciar una segona etapa de les nostres commemoracions
 - ▶ Homenatges als centenaris de M. Sanchis Guarner, J. Maragall, T. Llorente i Enric Valor
- ▶ Des d'ara ocuparan el primer lloc els grans lingüistes de la segona generació de la Secció Filològica:
 - ▶ El 17 de març de 1961 –fa 50 anys– **Manuel Sanchis Guarner** i **Francesc de B. Moll** ingressen a la Secció, a proposta de **Joan Coromines** i Josep M. de Casacuberta
 - ▶ El 2 de novembre, acte a Menorca (IME) entorn de Moll, Sanchis i Coromines

Mirem cap al futur, ara com fa cent anys... i 25!

- ▶ En el marc de les transformacions ràpides i profundes d'avui, és l'hora de reclamar un reconeixement igualitari:
 - ▶ En el context estatal –enfront dels intents previsibles de recentralització i subordinació
 - ▶ En el marc de la Unió Europea
 - ▶ En el context mundial –el nostre objectiu és la sostenibilitat equitativa de la diversitat lingüística universal
- ▶ Reclamar des de la societat civil una nova conjunció
 - ▶ Entre els territoris de llengua catalana
 - ▶ Entre els projectes polítics, econòmics i culturals

Tres grans finalitats

- ▶ Donar a conèixer **què és i que fa la Secció Filològica** com a acadèmia de la llengua catalana.
- ▶ Difondre el **caràcter integrador del nostre model de llengua:**
 - ▶ la **variació innovadora dels dialectes i registres + l'orientació normativa de la varietat comuna o estàndard:** complementàries i recíprocament imprescindibles.
- ▶ Transmetre a tota la societat un convenciment inequívoc: **la llengua catalana té la capacitat i el dret de ser reconeguda igualitàriament** en el marc estatal, europeu i mundial –base demogràfica, vitalitat i creativitat en tots els camps.

La Secció Filològica: funcions i organització

Una referència breu

Tres grans missions estatutàries

- ▶ Orientació normativa i estandardització
- ▶ Recerca
- ▶ Seguiment de la situació sociolingüística

Art. 3 dels Estatuts de l'IEC:

- Tenir cura de l'estudi de la llengua catalana, establir-ne la normativa i vetllar perquè el procés de normalització d'aquesta llengua sigui coherent arreu del seu àmbit lingüístic*
- Contribuir a la planificació, la coordinació, la realització i la difusió de la recerca, en les diferents àrees de la ciència i la tecnologia.*

Una de les cinc seccions de l'IEC

- ▶ Secció Històrico-Arqueològica
- ▶ **Secció Filològica**
- ▶ Secció de Ciències i Tecnologia
- ▶ Secció de Ciències Biològiques
- ▶ Secció de Filosofia i Ciències Socials
- ▶ Estructurada en comissions i oficines:
 - ▶ **Comissió de Lexicografia**
 - ▶ Oficines Lexicogràfiques
 - ▶ **Comissió de Gramàtica**
 - ▶ Oficina de Gramàtica
 - ▶ **Comissió d'Onomàstica**
 - ▶ Oficina d'Onomàstica
 - ▶ Comissió d'Estàndard Oral
 - ▶ Oficina d'Assessorament Lingüístic
 - ▶ Comissió de Transliteració
 - ▶ Comissió de Publicacions

Notable implantació territorial i internacional amb tot l'IEC

- ▶ Seus i delegacions:
 - ▶ Barcelona, Lleida, Castelló, València, Alacant
 - ▶ Perpinyà, Palma / Balears
- ▶ Entitats vinculades i adscrites
 - ▶ Centres d'Estudis Locals / Institut Ramon Muntaner
 - ▶ Centre de Terminologia TERMCAT
- ▶ Convenis amb les universitats
 - ▶ **UIB**: Comissió Tècnica d'Assessorament Lingüístic (CTAL)
- ▶ 28 societats filials amb prop de 10.000 socis
 - ▶ 4 de la Secció Filològica:
 - ▶ [Societat Catalana d'Estudis Clàssics](#)
 - ▶ [Societat Catalana de Llengua i Literatura](#)
 - ▶ [Societat Catalana de Sociolingüística](#)
 - ▶ [Societat Catalana de Terminologia](#)
- ▶ Internacionalment:
 - ▶ Membre de la [Union Académique Internationale](#)
 - ▶ [Membres corresponents arreu del món](#)

L'orientació normativa

Tasques normatives

- ▶ **Comissió de gramàtica**
 - ▶ [Nova gramàtica](#) gairebé llesta (J. Solà, G. Rigau, M. Pérez Saldanya)
 - ▶ Unes 1.200 pàg. + Base de dades gramatical
- ▶ **Comissió de Lexicografia**
 - ▶ Actualització del [DIEC](#)
 - ▶ Nou diccionari normatiu
- ▶ **Comissió d'Onomàstica**
 - ▶ [Nomenclàtors](#) de Toponímia
- ▶ **Comissió d'Estàndard Oral**
 - ▶ Propostes de [fonètica](#) i [morfologia](#)

Un nou projecte de recerca i codificació

▶ La llengua de signes catalana (LSC).

- ▶ Llei de Catalunya sobre la llengua de signes catalana (26 maig 2010).
- ▶ Reconeixement estatal.
- ▶ Conveni amb FESOCA.
- ▶ Projecte dirigit per Josep Quer: corpus i gramàtica.

Terminologia i assessorament

- ▶ Normalització terminològica: implicació en la direcció del **Centre de Terminologia TERMCAT**, en el qual un dels membres de la Secció presideix el Consell Supervisor.
- ▶ Vídeo 25 anys (1985-2010)
- ▶ Intervenció en el **sistema integrat de consultes OPTIMOT**, promogut per la Generalitat de Catalunya
- ▶ Tres nivells:
 - ▶ Consulta automàtica
 - ▶ Consulta personalitzada
 - ▶ Consulta a les entitats de segon nivell (Secció Filològica, Termcat, Política Lingüística)

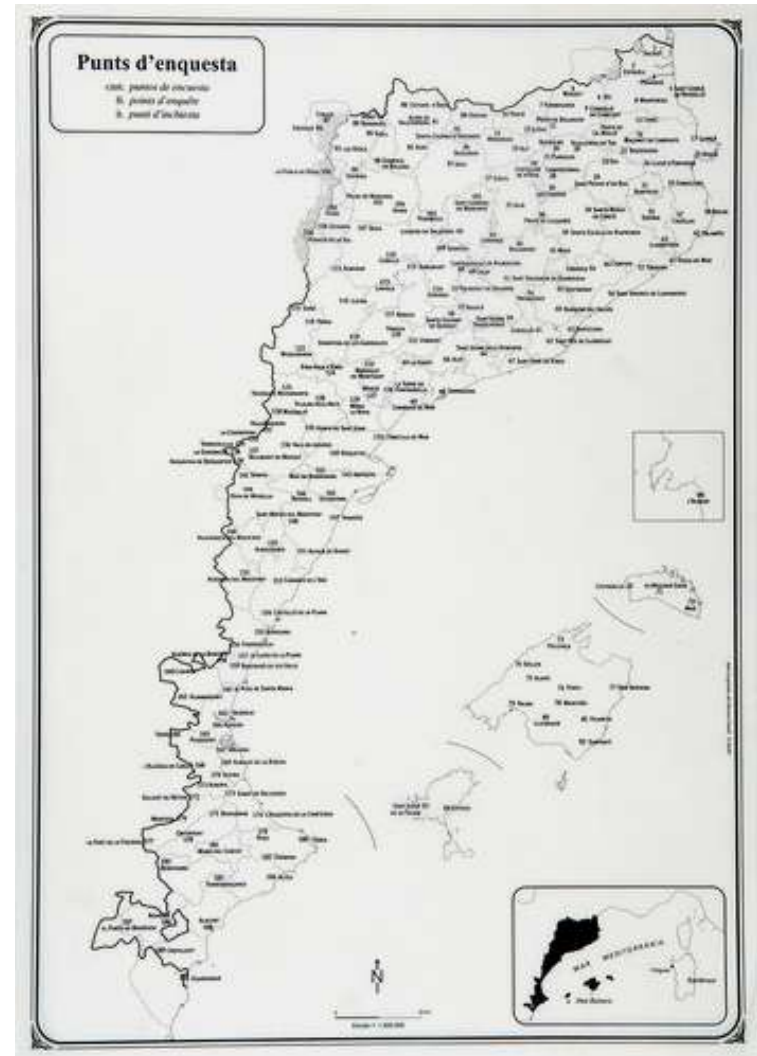

La ricerca

Alguns dels projectes més rellevants

- ▶ Atles Lingüístic del Domini Català + Petit Atles (Dir.: J. Veny & L. Pons).
- ▶ Corpus Textual Informatitzat + Diccionari Descriptiu del Català Contemporani (Dir.: J. Rafel).
- ▶ Corpus i gramàtica del català antic (J. Martines & M. Pérez Saldanya).
- ▶ Observatori de Neologia (Dir.: M. T. Cabré).
- ▶ Vocabulari Faraudo i Refranyer
- ▶ Aguiló (Dir.: G. Colón).

Revistes científiques

- ▶ Vegeu en general:

Hemeroteca Científica Catalana

- ▶ Estudis Romànics (Dir.: A. M. Badia & J. Veny).
- ▶ Ítaca: Quaderns Catalans de Cultura Clàssica (Societat Catalana d'Estudis Clàssics).
- ▶ Llengua & Literatura (Societat Catalana de Llengua i Literatura).
- ▶ Terminàlia (Societat Catalana de Terminologia).
- ▶ Treballs de Sociolingüística Catalana (Societat Catalana de Sociolingüística).

Foment de la recerca –alguns exemples

- ▶ Premis generals
 - ▶ Premi de Dialectologia F. de B. Moll
 - ▶ Premi de Gramàtica P. Fabra
 - ▶ Premi d'Història Literària M. Milà i Fontanals
- ▶ Premis per a estudiants
- ▶ Borses d'estudi
 - ▶ Ajuts Fundació M. Rodoreda
 - ▶ Borses d'Estudi Generalitat de Catalunya
 - ▶ **Estades de 3 mesos d'estudiants estrangers**

El seguiment de la situació sociolingüística

Una exigència creixent

Amb dues col·laboracions destacades

- ▶ La Societat Catalana de Sociolingüística
 - ▶ Fundada el 1974 com a Grup Català de Sociolingüística
 - ▶ Jornades, Premis, Publicacions.
- ▶ La Xarxa CRUSCAT
 - ▶ Recerca sobre Coneixements, Representacions i Usos del Català.
 - ▶ Implica el conjunt de les seccions de l'IEC.
 - ▶ I Jornades “La recerca sociolingüística en l'àmbit de la llengua catalana” (gener 2011).

Voluntat de projecció pública

- ▶ Informes periòdics de seguiment:
 - ▶ Anàlisi de les dades del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura 2008/2010: http://www.fundacc.org/docroot/fundacc/pdf/dieta_llengua.pdf
 - ▶ Presentació imminent dels Informes 2008-2010, en col·laboració amb l'[Observatori de la Llengua Catalana](#).
- ▶ Actuacions i preses de posició immediates quan és necessari:
 - ▶ [Declaració](#) (30 juny 2010) i [debat](#) arran de la Sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.
 - ▶ Més àmpliament: [Declaració sobre els drets del poble català](#) (febrer 2011).
 - ▶ Suport al model educatiu centrat en la llengua catalana com a llengua vehicular preeminent, a tots els territoris de llengua catalana.

Un centenari obert a la societat i
projectat al futur

Renovar en el present la voluntat fundacional d'un futur de plenitud

- ▶ **Mantenir present la importància de la llengua en la societat** –no un simple instrument de comunicació:
 - ▶ ordenació de la realitat,
 - ▶ continuïtat del patrimoni cultural històric,
 - ▶ vehicle de les creacions individuals i col·lectives,
 - ▶ vincle de cohesió entre els territoris i els parlants,
 - ▶ base de la nostra aportació específica a la civilització universal.
- ▶ **Culminar l'actualització de les orientacions normatives: nova gramàtica, estàndard oral.**
- ▶ **Establir vincles especials de cooperació amb el món educatiu i el món de la comunicació**
 - ▶ Contactes en curs, que esperem desplegar en un futur immediat

Transmetre una confiança il·limitada en les capacitats de la nostra llengua

- ▶ La nostra llengua creix i pot créixer fins a la plenitud
 - ▶ En un nou context mundial de concurrència multilingüe – al qual potser ens podem adaptar millor que altres.
 - ▶ Creix malgrat les dificultats del context i els obstacles insidiosos dels adversaris del plurilingüisme igualitari.
 - ▶ Creix en parlants (llengua personal > llengua inicial), en coneixement i reconeixement, dins i fora del territori.
 - ▶ Creix en els nous llenguatges d'especialitat, en nous estils i en noves capacitats expressives.
- ▶ Volem transcendir la commemoració merament acadèmica i promoure la participació més àmplia.

2011 l'any de la paraula viva

- ▶ Aprofitant la coincidència amb el centenari de Joan Maragall –membre de la primera Secció Filològica–, el poeta de la **paraula viva**, que va exaltar a l'*Elogi de la paraula* la potència creativa del llenguatge –“la cosa més meravellosa d'aquest món”.
- ▶ Hem llançat amb la Institució de les Lletres Catalanes una àmplia convocatòria:
 - ▶ promoure tota mena d'activitats que contribueixin a **descobrir, compartir, exercitar i celebrar la vitalitat, la creativitat expressiva i el dinamisme innovador** de la nostra llengua.
 - ▶ Logo popular de Xavier Mariscal.

Tothom hi és convidat –i respon!

▶ **Mitjans de comunicació:**

- ▶ [DiccionARA](#), microespais TV3 en preparació.

▶ **Els creadors** (escriptors, cantants, humoristes...)

- ▶ Aviat: **DVD sobre llengua i creativitat en les cançons** de 7 grups musicals d'èxit, amb comentaris de Màrius Serra, difós amb Enderrock, fet amb el Termcat, Linguamón i el suport de la Generalitat.

▶ **Ensenyament:**

- ▶ **Concurs de microrelats** al Twitter entre estudiants de català a l'exterior (Institut Ramon Llull).

▶ **El món associatiu i xarxes socials:**

- ▶ Activitats de participació creativa: tallers musicals ([XV Camp Musical](#)), concurs [Sigues viu: tingues paraula](#) (DGPL + CpNL)

▶ **Professionals i empreses:**

- ▶ Usar normalment la nostra llengua és la clau de la seua vitalitat

▶ **Tothom en general:**

- ▶ Mantenir la llengua sempre que la comprensió estigui assegurada.

Culminació i continuïtat del centenari

▶ **2012:**

- ▶ **Festes de la Paraula Viva** (primavera)
- ▶ 80 anys de les **Normes de Castelló** –referent normatiu comú amb el País Valencià– i del **Diccionari Fabra** (1932).

▶ **2013:**

- ▶ Centenari de les **Normes Ortogràfiques**, pedra angular de la normativa unitària actual.

Un objectiu comú irrenunciable

- ▶ **El reconeixement igualitari** de la nostra llengua –i del nostre dret a decidir en general.
 - ▶ La subordinació és inadmissible.
 - ▶ Si l'únic camí a la igualtat és la sobirania política, caldrà construir-la.
- ▶ Dins d'un **model de plurilingüisme equitatiu universalment vàlid**.
- ▶ Un **marc de convivència plurilingüe i intercultural** àmpliament assumible, en què el català sigui llengua comuna d'ús públic.
- ▶ El català, **llengua vehicular preeminent en el sistema educatiu** a totes les terres de llengua catalana –com passa amb totes les llengües no subordinades del món.

Estarem al costat de les iniciatives de la societat civil

- ▶ Mantenir la consciència crítica (10 de juliol de 2010) davant de les temptacions acomodaticies d'alguns sectors polítics.
- ▶ La Secció Filològica i tot l'IEC sempre treballaran per la plenitud i la igualtat de la llengua i la cultura catalanes, com des de la seva fundació.
- ▶ Fa un segle que hi som i pensem ser-hi activament molts de segles més, amb tots els qui continuaran la nostra feina.
- ▶ Confiem plenament en la nostra capacitat d'aconseguir aquests objectius.

Moltes gràcies a tots!